

Succesvol telweekend argusvlinder

In het zonovergoten weekend van 17 en 18 mei zijn er in het hele land vlinderliefhebbers op pad geweest om de argusvlinder te tellen. Dankzij het prachtige weer was het telweekend erg succesvol. In dit artikel werpen we een blik op de resultaten.

Tekst:
Anthonie Stip
De Vlinderstichting

Nog maar ruim een decennium geleden was de argusvlinder in het hele land een gewone vlinder van graslanden en open bossen. Inmiddels staat de soort te boek als bedreigd, een status die hij op de volgende Rode Lijst zeker zal krijgen. Omdat De Vlinderstichting wil voorkomen dat de mooie argusvlinder uit ons land verdwijnt, is er een soortbeschermingsprogramma opgesteld. Niet dat we nu zeker weten waardoor de argusvlinder zo hard aan het verdwijnen is, maar in het beschermingsplan bundelen we wel alle kennis die er over de argusvlinder beschikbaar is en beschrijven we mogelijke en waarschijnlijke oorzaken van de achteruitgang. Op basis van al deze kennis doen we in het beschermingsplan voorstellen voor nader onderzoek en concrete bescherming. Een van de actiepunten is het in kaart brengen van de huidige verspreiding van de argusvlinder in ons land. En dat is dus in het succesvolle telweekend van 17 en 18 mei gebeurd.

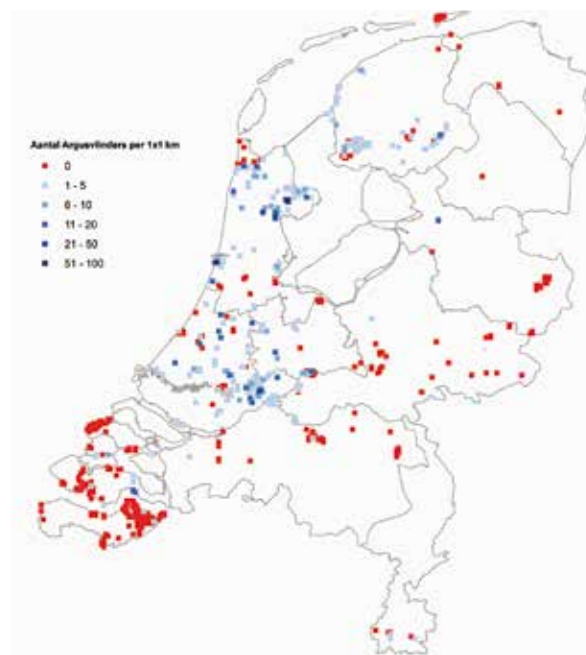
Telmethode

De opzet van het telweekend was simpel: bezoek een vierkante kilometer, een zogeheten kilometerhok, gedurende een uur en tel daarbij op openbaar toegankelijk terrein alle argusvlinders die je ziet. Helemaal mooi was het als daarbij ook onderscheid werd gemaakt naar geslacht; in het veld meestal goed te zien aan de brede, donkerbruine geurstrip bij de mannen, die ontbreekt bij vrouwtjes. De telresultaten werden vervolgens ingevoerd op een digitaal formulier op onze website. Via waarneming.nl en Telmee werden door veel mensen ook losse waarnemingen doorgegeven.

Het oosten is leeg

De cijfers van het telweekend liegen er niet om: in 675 kilometerhokken is de telling uitgevoerd en daarbij zijn in 45% van de hokken daadwerkelijk argusvlinders gezien, 1500 in totaal (Fig. 1). Dat betekent dat in 369 vierkante kilometer een zogeheten nulwaarneming is gedaan: wat minder leuk voor de tellers, maar waardevolle informatie voor De Vlinderstichting. Hierdoor weten we dat argusvlinders van de hoge zandgronden in Oost-Nederland volledig zijn verdwenen. Ook in Zeeland, met afstand de best onderzochte provincie, slaat de kaalslag toe en werd de argusvlinder op nog

Tabel 1. Samenvatting van de resultaten van het telweekend argusvlinder, weergegeven per provincie.				
Provincie	aantal km-hokken	Met argusvlinder	Zonder argusvlinder	Aantal argusvlinders
Drenthe	1	0	1	0
Friesland	94	66	28	160
Gelderland	39	10	29	43
Groningen	6	0	6	0
Limburg	7	3	4	4
Noord-Brabant	36	6	30	13
Noord-Holland	101	84	17	659
Overijssel	23	2	21	20
Utrecht	15	8	7	38
Zuid-Holland	128	103	25	438
Zeeland	225	22	201	125
Totaal	675	304	369	1500

Figuur 1. Verspreiding van de argusvlinder tijdens het telweekend op 17 en 18 mei 2014. Losse waarnemingen zijn buiten beschouwing gelaten. Bron: De Vlinderstichting.

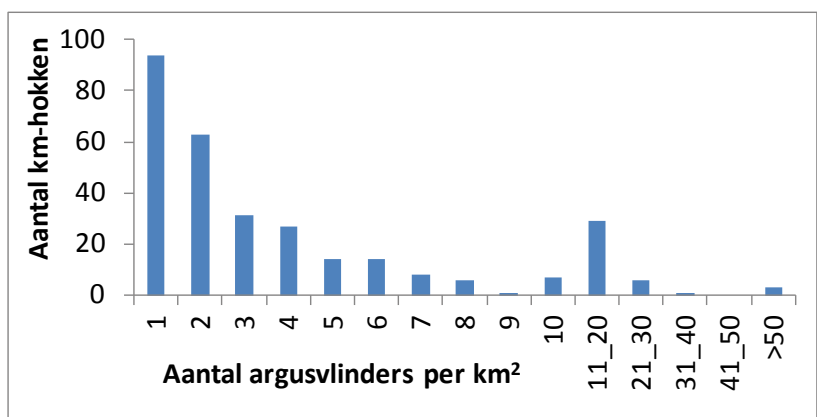

Perceelsgangen in het laagveengebied blijken ideale locaties om argusvlinders aan te treffen. Kale grond (opwarmen) en een verticale structuur (voortplanting) zijn aanwezig. Brandwijk (ZH).

maar een paar plekken gevonden. De beste provincies voor argusvlinders bleken Noord-Holland, Zuid-Holland en Friesland te zijn, in die volgorde (Tabel 1). Daar werd in tenminste 70% van de getelde kilometerhokken een argusvlinder gezien. Drenthe en Groningen bleken argusloze provincies tijdens het telweekend. In de kop van Overijssel, in de Olde Maten ten oosten van Hasselt, werden in totaal nog 20 argusvlinders geteld, en dat zijn forse aantallen voor een regio waar de soort verder nauwelijks nog aan te treffen is. In Gelderland was alleen het uiterste westen van het rivierengebied nog bezet, bijvoorbeeld rondom Culemborg. Eén exemplaar werd in Voorthuizen gezien. Brabant moest het hebben van de kleipolders in het land van Heusden en Altena, een enkel exemplaar in de Moerputten en in het uiterste westen van de provincie. Op het heuvelland na werd er in Limburg niet geteld, maar waarschijnlijk is de soort buiten die regio ook niet meer aanwezig. In Utrecht was de argusvlinder met name in het vochtige westelijke provinciedeel aanwezig. Deelname uit Flevoland bleef helaas uit, maar zijn de 'nieuwe' polders echt verstoken van argusvlinders? Dat willen we graag nog weten.

Lage dichtheden

Wanneer we de resultaten nader bekijken, valt een aantal zaken op. Allereerst is het merkwaardig dat argusvlinders voornamelijk zijn waargenomen in vochtige gebieden: de laagveen- en kleigebieden. En zelfs binnen die vochtige gebieden bleken argusvlinders op de natte plekken te zitten, mits het er ook maar warm was. Diverse tellers meldden dat ze de vlinders bij de ingangen van graslandpercelen aantroffen, op de kale grond of puin en altijd in de buurt van een houten hek of een andere snel opwarmende verticale structuur. Nectar hoefde niet per se aanwezig te zijn; het waren voornamelijk territoriale mannetjes die deze locaties bezetten.

Figuur 2. Verdeling van het aantal argusvlinders per kilometerhok.

Typische argusvlinderhabitat in de Alblasserwaard. Er is veel afwisseling op een kleine schaal: een wegberm, een grote variatie aan tuinen, bloemrijke paardenweitjes, kale grond en houten hekpalen. Ondanks de intensieve melkveehouderij in de omgeving kan de argusvlinder zich hier nog handhaven.

Er werden meer mannetjes dan vrouwtjes gezien tijdens het telweekend.

Verder waren de dichtheden over het algemeen aan de lage kant. In ruim 90 kilometerhokken werd maar één argusvlinder gezien, een dichtheid die veel te laag is om van een duurzame populatie te kunnen spreken (figuur 2). In slechts 25% van de kilometerhokken met argusvlinders was de dichtheid groter dan 5 individuen per km² en is er dus nog enige kans op succesvolle voortplanting.

Ten slotte nog kort aandacht voor de geslachtsverhouding. Uit 160 kilometerhokken kwam bruikbare informatie om daar iets over te zeggen. In de selectie van ruim 550 argusvlinders was 64% een mannetje. Dat kan twee dingen betekenen. Allereerst dat de piek van de vliegtijd tijdens het telweekend nog niet helemaal bereikt was, omdat de geslachtsverhouding dan ongeveer 50:50 is. Maar het kan er ook op duiden dat de populatie-opbouw lokaal aan het veranderen is, en er een tekort aan vrouwtjes ontstaat. Kanttekening is wel dat mannetjes vanwege hun territoriale gedrag grotere kans lopen om opgemerkt te worden tijdens de telling. In de kilometerhokken waar maar één argusvlinder werd gemeld en het geslacht van die vlinder was opgegeven, ging het in 78% van de gevallen om een mannetje. Het lijkt er dus op dat de eenlingen in veel gevallen mannetjes zijn. Het is niet te hopen dat zij een territorium verdedigen zonder ooit een vrouwtje te vinden.

Wat kunnen we hieruit leren?

De argusvlinder is een aansprekende vlindersoort voor kenners, maar ook voor het grote publiek, blijkt uit de brede media-aandacht die het telweekend kreeg. Mede dankzij het mooie weer werd er veel geteld in het hele land. Ondanks dat succes werden er niet veel argusvlinders gezien. De afname lijkt vooralsnog niet gestopt, want bijna 100 kilometerhokken herbergden maar één argusvlinder en op die plekken staat de vlinder daarom op de nominatie voor verdwijnen. Dat maakt actie voor het behoud van de argusvlinder in Nederland extra urgent. De Vlinderstichting timmert daarom aan de weg om de kennis over de argusvlinder en het beheer van argusvlinderhabitat te verspreiden onder relevante organisaties. Daarnaast werken we aan concrete beschermingsmaatregelen en voorstellen voor nader onderzoek.

Herhaling op 9 en 10 augustus

We bedanken alle tellers hartelijk voor hun inspanning en nodigen u uit om in de zomer opnieuw mee te doen. Dan wordt het telweekend namelijk herhaald, en wel op zaterdag 9 en zondag 10 augustus. De opzet van de telling is vergelijkbaar aan die van mei; informatie is nog steeds te vinden op www.vlinderstichting.nl/argusvlinder. Aanmelden kan via argusvlinder@vlinderstichting.nl. ●